

Unkarilaisten henkilönnimien ja nimenvalinnan erityispiirteitä

1. Johdanto

Henkilönnimistä puhuttaessa vastaus kysymykseen ”Mikä on nimi?” saattaa ensin tuntua yksinkertaiselta. Esimerkiksi nimi *Tuija Johanna Lampinen* koostuu kahdesta etunimestä ja sukunimestä. Myös yksinkertaiset unkarilaiset nimet on melko helppo hahmottaa: nimestä *Tóth Péter* voi helposti päätellä ainakin sen, että toinen nimestä on etunimi ja toinen sukunimi. *Péter* kansainvälisenä nimenä hahmottuu vaivatta etunimeksi, jolloin voi päätellä, että *Tóth* on sukunimi. Enemmän hankaluuksia saattavat sen sijaan aiheuttaa sellaiset unkarilaiset nimet kuin *dr. Kovács Gézáné dr. Fekete Mária*. Ensinnäkin voi olla vaikea hahmottaa, millaisista osista nimi koostuu, ja toisekseen unkaria taitamaton voi kyseenalaistaa, että *dr.* olisi nimen osa. Tässä artikkelissa tulkitsemme *nimen* laajemmassa merkityksessä kuin suomalaisessa henkilönnimistötutkimuksessa tavallisesti: katsomme unkarilaisen henkilönnimen koostuvan paitsi etu- ja sukunimestä myös nimeen kuuluvista täydennyksistä, kuten *dr.* ’tohtori’. Selkeyden vuoksi käytämme useasta osasta koostuvasta nimestä nimitystä *nimifraasi*, jota on aiemmin käyttänyt muun muassa Minna Nakari (2011; 2014). Palaamme unkarilaisen nimifraasin osiin ja erilaisiin nimentäydennyksiin tarkemmin luvussa 2.

Tässä aiempia tutkimustuloksia kokoavassa katsauksessa esittelemme unkarilaisten nimifraasien rakennetta ja käyttöä sekä unkarilaista nimenantoa. Mitkä tekijät vaikuttavat nimenvalintaan Unkarissa: millaisia rajoitteita laki asettaa nimenvalinnalle ja mitä muita seikkoja unkarilaiset saattavat joutua ottamaan huomioon valitessaan nimeä? Etunimiin kytkeytyvät erilaiset merkitykset ja konnotaatiot ohjaavat nimenvalintaa, joten käsittelemme myös niitä. Etenemme siten, että luvussa 2 luomme katsauksen unkarilaisten nimien ja nimifraasien erityispiirteisiin ja luvussa 3 Unkarin nimilakiin. Näissä luvuissa näkökulmamme on yhteiskunnallinen ja sosio-onomastinen ja käsittelemme koko nimifraaseja eri osineen. Luvussa 4 otteemme muuttuu enemmän semanttiseksi ja rajaamme etunimet tarkastelun ytimeen. Tarkastelemme nimistötutkijoita pitkään askarruttanutta kysymystä nimen merkityksestä ja pohdimme etunimiin kytkeytyviä konnotaatioita. Käsittelymme on osittain kontrastiivista: vertailemme unkarilaista nimijärjestelmää suomalaiseen sellaisissa

kohdissa, joissa vertailu tuo lisäarvoa tarkasteluun tai helpottaa suomalaista lukijaa. Luvussa 5 kokoamme havaintomme yhteen.

2. Unkarilaisten nimien erityispiirteitä

Sekä unkarilaisten nimifraasien rakenne että nimien käyttö eroavat monella tapaa suomalaisista nimistä. Tässä luvussa tarkastelemme unkarilaisten nimifraasien rakennetta yleisesti sekä niiden käyttöä muunkielisessä kontekstissa. Lisäksi selvitämme, miten vakiintuneita lisänimiä käytetään eri tilanteissa.

2.1. Unkarilainen henkilönimisysteemi

Unkarissa sukunimi mainitaan aina ennen etunimeä, joten johdannossa mainitsemassamme nimifraasissa *Tóth Péter* etunimi todella on *Péter* ja sukunimi *Tóth*. Mihály Hajdún mukaan tämä mukailee suomalais-ugrilaisten kielten sanajärjestystä, jossa määrite on tavallisesti edussanansa edellä. Sukunimen voidaan siis katsoa määrittävän etunimeä, jolloin sukunimi erottelee oikean henkilön etunimikaimojen joukosta. Suomessa etu- ja sukunimen järjestys on ruotsin mallin mukainen, mutta koska Unkari oli sukunimijärjestelmän muotoutuessa 1300–1400-luvuilla riippumaton vieraista hallintojärjestelmistä ja kielistä, henkilönimien järjestys muotoutui kielen muiden sanojen sanajärjestyksen mukaan. (Hajdú 2010, 7.)

Etunimi osoittaa Unkarissa aina nimenkantajan sukupuolen, sillä Unkarissa on tärkeää noudattaa sääntöä, jonka mukaan tyttölapselle voi antaa vain naisennimen ja poikalapselle vain miehennimen. Esimerkiksi *Béla*-nimestä unkarilainen tietää heti, että tarkoitetaan miestä. Lisäksi etunimestä voi usein päätellä nimenkantajan tai hänen vanhempansa äidinkielen. Esimerkiksi *János* lienee unkarinkielinen, kun taas *Juhanin* äidinkieli on todennäköisesti suomi ja *Johnin* englanti.

Unkarilainen nimifraasi koostuu usein monista eri osista, ja etu- ja sukunimen lisäksi siinä voi olla erilaisia nimentäydennyksiä. Nimifraasista voi mahdollisesti nähdä nimenkantajan kansalaisuuden, siviilisäädyn, perheensisäisen sukupolven ja koulutustaustan. Kansalaisuus voi käydä ilmi, jos sukunimessä on slaavilaisille kielille tyypillinen naisennimijohdin: *Kovács Éva*, joka on Slovakian kansalainen, on viralliselta nimeltään *Éva Kovácsová*. Siviilisäädystä taas kertovat niin sanottu ”rouvannimijohdin” *-né* sekä nimentäydennys *özvegy* ’leski’. *Kiss*

Gáborné on siis naimisissa Gábor Kissin kanssa, ja *özvegy Kovács Jánosné* on János Kovácsin leski. Perheensisäisestä sukupolvesta kertovat nimielementit *ifjabb* 'nuorempi', *idősebb* 'vanhempi' sekä jopa *legifjább* 'nuorin' ja *legidősebb* 'vanhin'. Yleensä näistä käytetään kuitenkin lyhenteitä (*iff.*, *id.*, *legiff.*, *legid.*). Koulutustaustasta taas kertovat lyhenteet *dr.* 'tohtori' ja *prof.* 'professori' nimifraasin alussa. Tällaiset nimentäydennykset ovat Unkarissa yleisiä, mutta vain *dr.* 'tohtori' sekä rouvannimijohdin *-né* 'vaimo' ovat osa virallista, väestörekisteriin merkittävää nimeä, kun taas muut nimentäydennykset ovat puolivirallisia eivätkä näy esimerkiksi henkilöllisyystodistuksissa. Nimentäydennyksen *dr.* käytöstä säädetään Unkarin laissa (Nemzeti Jogszabálytár 1992: R. 15/D. §). Vakiintuneen käytännön mukaan nimentäydennystä *dr.* voivat käyttää paitsi väitelleet tohtorit myös lääkärit ja juristit.

Vuonna 2004 Unkarissa annettiin naisille aiempaan verrattuna enemmän vapauksia sukunimen valinnassa heidän avioituessaan. Siihen asti esimerkiksi *Kovács Józsefin* kanssa avioituva *Szabó Anna* oli voinut valita nimekseen *Kovács Józsefné* ('József Kovácsin vaimo'), *Kovács Józsefné Szabó Anna* ('József Kovácsin vaimo Anna Szabó'), *Kovácsné Szabó Anna* ('Kovácsin vaimo Anna Szabó'), *Kovács Anna* tai *Szabó Anna*. Uudistuksen jälkeen mahdollisiksi tulivat myös yhdysnimimuodot *Szabó-Kovács Anna* ja *Kovács-Szabó Anna*. Samalla miehillekin annettiin mahdollisuus valita vaimonsa sukunimi tai ottaa yhdyssukunimi. (Fercsik 2007, 162–163; Nemzeti Jogszabálytár 1952: 25. §.) Jokapäiväisessä nimenkäytössä toisesta sukunimestä voi halutessaan käyttää vain alkukirjainta. *Kovácsné Szabó Anna* voi siis esiintyä esimerkiksi työpaikallaan nimellä *K. Szabó Anna*.

Suomalaisesta näkökulmasta huomionarvoista on se, että jos *Szabó Anna* valitsee nimekseen *Kovács Józsefné*, hän samalla menettää virallisen etunimensä; etunimi käy sen jälkeen virallisissa yhteyksissä ilmi vain syntymänimestä, joskaan syntymänimeä ei kaikissa virallisissakaan konteksteissa kysytä. Jokapäiväiseen nimenkäyttöön muutos ei kuitenkaan vaikuta, sillä *Anna* säilyy puhuttelunimenä.

2.2. Unkarilaisten nimifraasien käyttö suomenkielisessä kontekstissa

Unkarilaisten nimifraasien käyttö muunkielisessä, esimerkiksi suomenkielisessä, kontekstissa tuottaa omat vaikeutensa. *Tóth Péter* -tyyppiset nimet ovat yksinkertaisia: suomenkielisessä tekstissä voi kirjoittaa yksinkertaisesti *Péter Tóth*. Myös nimentäydennykset ovat yleensä

suhteellisen yksinkertaisia käännettäviä – jos niiden käyttö kulloisessakin kontekstissa on ylipäänsä tärkeää. Esimerkiksi nimifraasia *iff. prof. dr. Szabó István* (‘professori, tohtori István Szabó nuorempi’), joka koostuu perheensisäisestä sukupolvesta sekä koulutustaustasta kertovista nimentäydennyksistä, sukunimestä ja etunimestä, voidaan käyttää suomenkielisessä kontekstissa useimmiten yksinkertaisesti muodossa *István Szabó*, ellei koulutustaustan ja perheensisäisen sukupolven mainitseminen ole kontekstin vuoksi erityisen tärkeää. Jos konteksti vaatii nimentäydennysten käyttöä, myös muoto *professori, tohtori István Szabó nuorempi* on suomalaiselle ymmärrettävä.

Hieman ongelmallisempi on johdannossa mainittu esimerkki *dr. Kovács Gézané dr. Fekete Mária* (‘Tohtori Géza Kovácsin vaimo tohtori Mária Fekete’), joka ilmaisee nimenkantajan puolison suku- ja etunimen, nimenkantajan alkuperäisen suku- ja etunimen ja molempien tohtorinarvon ja joka kokonaisuudessaan muodostaa henkilön nimifraasin. Jälleen luontevin muoto suomenkielisessä kontekstissa on *Mária Fekete* tai tarvittaessa *tohtori Mária Fekete*. Puolison nimen ja oppiarvon ilmaiseminen sen sijaan tuntuu suomalaisessa kontekstissa oudolta. Siksi isoimpia ongelmia aiheuttavatkin sellaiset unkarilaiset naisten nimifraasit, jotka koostuvat vain aviomiehen nimestä sekä siviilisäädystä kertovasta *-né*-johtimesta eivätkä siten sisällä nimenkantajan etunimeä lainkaan.

Kun vuonna 2011 *Németh Lászlóné* nimitettiin Unkarin kansallisen kehityksen ministeriksi, ulkomaisen lehdistön ongelmaksi tuli se, miten hänen nimensä pitäisi kirjoittaa vieraskielisessä kontekstissa: hänen sukunimensä on *Németh*, mutta *Lászlóné* ei ole hänen etunimensä, vaan se tarkoittaa sitä, että ministeri on naimisissa *László Némethin* kanssa. Loogisimmalta tuntuva muoto on kuitenkin *Lászlóné Németh*, koska ministeri ei käytä etunimeään *Zsuzsannaa* virallisissa yhteyksissä. Unkarilaisten rouvannimifraasien kääntämisen ongelmiin on kiinnitetty huomiota jo ennen Unkarin liittymistä Euroopan unioniin (ks. Takács–Várnai 2002, 184–185). Virallista suositusta niiden kirjoitusasusta ei silti vieläkään ole, vaan jokaisen nimifraasia muunkielisessä kontekstissa käyttävän on tehtävä oma ratkaisunsa nimen kirjoitusasusta.

2.3. Unkarilaiset vakiintuneet lisänimet

Unkarissa erilaisten etunimistä johdettujen nimimuotojen käyttäminen on yleistä sekä perheen kesken että erilaisissa sosiaalisissa kontakteissa, kuten työpaikoilla ja ystävien parissa. Usein

nämä nimimuodot ovat etunimestä johdettuja hypokorismeja, kuten *Mátyásin* kutsumanimi *Matyi* tai *Alexandran* kutsumanimet *Alexa* ja *Szandi*. Toisinaan nimimuoto ei kuitenkaan juurikaan muistuta kantanimeään, kuten *Emmaan* pohjautuva nimimuoto *Mici* tai *Erzsébetiin* pohjaavat *Csöre* ja *Zsóka*. Koska tällaisten nimimuotojen käyttö on Unkarissa hyvin yleistä ja vakiintunutta ja koska tietyt nimimuodot ovat vakiintuneet tietynnimisten puhuttelunimiksi eikä niihin läheskään aina sisälly hellittelyfunktiota, käytämme tällaisista nimimuodoista nimitystä *vakiintunut lisänimi*. Perustelemme termin käyttöä myös sillä, että tavallisesti unkarilainen voi vaivatta tietää, mikä on kunkin vakiintuneen lisänimen taustalla oleva kantanimi. Unkarilainen siis tietää, että *Pistaksi* kutsutun miehen virallinen etunimi on *István* ja *Valiksi* kutsutun naisen *Valéria*. Unkarilainen saattaa jopa kutsua hänelle entuudestaan tuntematonta Istvánia *Pistaksi* halutessaan korostaa puhuttelun epämuodollisuutta, vaikkei edes tietäisi, käyttääkö kyseinen István itsestään tätä nimimuotoa.

Toisinaan samaa vakiintunutta lisänimeä voidaan käyttää useamman eri etunimen kantajasta: esimerkiksi *Marciksi* kutsutun miehen virallinen etunimi voi olla joko *Márton* tai *Marcell*. Vaikka Unkarissa viralliset etunimet poikkeuksetta eroavat sukupuolittain, on joitakin vakiintuneita lisänimiä, joita voidaan käyttää sekä tytöillä että pojilla. Esimerkiksi *Gabi* voi olla sekä *Gábor*-nimisen miehen että *Gabriella*-nimisen naisen vakiintunut lisänimi, ja vastaavasti *Vikiksi* voidaan kutsua sekä *Viktor*-nimistä miestä että *Viktória*-nimistä naista (Fercsik–Raátz 2009, 594, 642).

Vakiintuneiden lisänimien käyttö vaihtelee unkarilaisella kielialueella puhuteltavan iän mukaan. Tietyillä alueilla vaihtelu on hyvin systemaattista. Esimerkiksi kielialueen pohjoisissa osissa, palóclaisella murrealueella, *János*-nimistä miestä kutsutaan viisivuotiaaksi asti *Janikaksi*, murrosikänsä asti *Jancsiksi*, nuorukaisena *Janiksi*, avioitumisen jälkeen *Janoksi*, 45-vuotiaasta lähtien taas *Jancsiksi* ja myöhemmin *Jancsi-sedäksi* (Király 1991, 508). Nimimuotojen muuttuminen nimenkantajan ikäkauden mukaan koskee lähes jokaista yleistä unkarilaista etunimeä, joskaan ei aina näin säännönmukaisesti. Myös unkarilaisen kielialueen muissa osissa erilaisten vakiintuneiden lisänimien käyttö antaa vihjeitä nimenkantajan iästä. Esimerkiksi *Erzsébetin* vakiintuneista lisänimistä *Böskestä* ja *Zsóka*sta moni unkaria äidinkielenään puhuva pystyy päättelemään, kumpi näistä viittaa vanhempaan ja kumpi nuorempaan naiseen. Unkaria taitamattomien puolestaan on mahdotonta tietää, että *Böske* on *Erzsébetin* vanhahtava kutsumanimi, kun taas *Zsóka* on nuorekkaampi variantti. Vastaavia esimerkkejä ovat myös naisennimestä *Katalin* muodostetut vakiintuneet lisänimet *Kató*, *Kati*

ja *Kata*. *Kató* on vanhahtava, *Kati* neutraali ja *Kata* taas nuorekkaampi ja modernimpi muoto. Palaamme vakiintuneisiin lisänimiin ja niiden synnyttämiin konnotaatioihin alaluvussa 4.3.

2.4. Perintönimet ja perheensisäisen nimihomonymian välttäminen

Myös perinteet vaikuttavat nimenvalkintaan. Unkarissa on tavallista, että perheen vanhin poika saa isänsä etunimen tai vanhin tytär äitinsä etunimen. Kutsumme tällaista äidiltä tai isältä periytyvää etunimeä *perintönimeksi*. Hajdú on tutkinut unkarilaista nimenantoa 1770-luvulta 2000-luvulle ja havainnut, että perintönimien antaminen on lisääntynyt jatkuvasti. Hajdún tuoreimpien – kuitenkin jo toistakymmentä vuotta vanhojen – aineistojen mukaan 30,3 prosenttia unkarilaisista tytöistä ja 45,5 prosenttia unkarilaisista pojista saa saman etunimen kuin hänen vanhemmillaan on. (Hajdú 2003, 603–607.)

Perintönimien antaminen aiheuttaa sen, että lapsi voi olla vanhempansa täyskaima. Perheensisäistä nimihomonymiaa pyritään välttämään käyttämällä erilaisia nimimuotoja. Niitä ei läheskään aina käytetä hellittelyn vuoksi, vaan niiden tehtävänä on yksinkertaisesti erotella henkilöitä perheen sisällä. Käytännössä siis eri nimimuotoja käytetään, jotta tiedettäisiin, kenestä on kyse. On tyypillistä, että isää kutsutaan virallisella etunimellä (esim. *István*) ja poikaa puolestaan vakiintuneella lisänimellä (*Pista*, *Pisti*). Sekin on yleistä, että isää kutsutaan tietyissä sosiaalisissa yhteyksissä neutraalimmalla ja yleisemmällä hypokorismilla (*Pista*), kun taas poikaa kutsutaan hellittelevämmällä nimellä, mahdollisesti edelleen johdetulla nimimuodolla (*Pisti*, *Pistike*, *Pityu*, *Isti*). Virallisemmissa yhteyksissä – esimerkiksi virallisessa puhuttelussa sekä allekirjoituksissa tai osoitteen yhteydessä – puolestaan käytetään perheensisäisestä sukupolvea kertovia elementtejä, joita käsitelimme alaluvussa 2.1.

Ikä ja perheensisäinen sukupolvi eivät välttämättä riipu toisistaan: esimerkiksi 60-vuotias mies voi hyvin olla *ifjább* 'nuorempi', jos hänen isänsä elää ja isällä on sama nimi kuin pojalla. Perintönimen antaminen lapselle ja nimentäydennysten käyttäminen ovat Unkarissa niin yleisiä ilmiöitä, että niiden oikeinkirjoituksesta ja käytöstä kirjoitetaan myös Unkarin tiedeakatemian oikeinkirjoitussäännöstössä (A Magyar Helyesírás Szabályai 2015, § 151).

3. Nimenannon virallinen puoli

Nimimuoti, yksilöllinen maku sekä monet muut tekijät, kuten äänneasu ja perinteet vaikuttavat luonnollisesti etunimen valintaan, mutta yleisesti nimenantoa määräävät yhteiskunnalliset normit tai lainsäädäntö – näin on sekä Unkarissa että Suomessa. Suomessa vanhemmilla on lapsen syntymän jälkeen kaksi kuukautta aikaa ilmoittaa lapsen nimi (Nimilaki 1991: 6 a luku, 32 a §), minkä vuoksi vanhemmilla on aikaa miettiä lapsen nimeä vielä syntymän jälkeen ja mahdollisuus ottaa nimenvallinnassa huomioon esimerkiksi lapsen ulkonäkö tai luonne. Unkarissa vanhempien tulee lain mukaan ilmoittaa lapsen nimi 30 päivän sisällä siitä, kun viranomaiset ovat nimenantoon kehottaneet (Nemzeti Jogszabálytár 1997: 21. §). Käytännössä nimi kuitenkin ilmoitetaan lähes aina välittömästi lapsen syntymän jälkeen ja lapsi saa henkilöpaperit jo viikon sisällä syntymästä (Takács 2014: 158–159). Sen vuoksi lapsen nimi on päätettävä jo ennen syntymää, eikä lapsen ominaisuuksia siten voi ottaa huomioon nimenvallinnassa.

Unkarin lain mukaan lapselle voi antaa nimen, joka sisältää vanhempien valitsemassa järjestyksessä korkeintaan kaksi lapsen sukupuolelle sopivaa etunimeä Unkarin tiedeakatemian laatimasta etunimilistasta (Nemzeti Jogszabálytár 2010: 44. §). Internetissä julkaistavaa listaa ylläpitää Unkarin tiedeakatemian Kielitieteellinen instituutti (Nyelvtudományi Intézet), ja sille lisätään uusia nimiä kuukausittain (MTA Nyelvtudományi Intézet 2018). Vaikka Suomessakin vanhemmat usein valitsevat lapselleen nimen nimipäiväkalenterista, huomionarvoista on, että Unkarissa nimeä ei siis voi valita listan ulkopuolelta, ellei uuden nimen käyttöönottoa ja sen lisäämistä listalle erikseen ano. Siksi uusien nimien keksiminen on Unkarissa Suomeen verrattuna hieman harvinaisempaa ja monimutkaisempaa.

Maaliskuussa 2018 Unkarin etunimilistalla oli 1 715 miehennimeä ja 2 247 naisennimeä (MTA Nyelvtudományi Intézet 2018). Kielitieteellisen instituutin työntekijät päättävät instituutin Etunimitoimikunnan (Utónévbizottság) laatimien neljäntoista säännön pohjalta, hyväksyvätkö he uuden nimen käytön ja lisäämisen listalle. Nimenantosäännöissä muun muassa linjataan, että jos lapselle halutaan antaa harvinainen, vakiintumaton nimi, joka on kuitenkin jo aiemmin annettu yhdelle sukupuolelle, ei samaa nimeä enää voi antaa toiselle sukupuolelle. Lisäksi nimi on kirjoitettava unkarilaisen ortografian mukaisesti, etunimi ei saa olla tuotemerkki, paikannimi tai pelkästään sukunimenä käytetty nimi eikä nimestä saa aiheutua lapselle haittaa. (MTA Nyelvtudományi Intézet 2017.)

Vaikka Suomessa etunimeä ei tarvitse valita valmiilta listalta samoin kuin Unkarissa, Unkarin etunimilainsäädäntö on monilta osin samankaltainen kuin Suomen tämänhetkinen nimilaki. Suomessakaan etunimeksi ei voi hyväksyä kotimaisen nimikäytännön vastaista nimeä, pojalle naisennimeä tai tytölle miehennimeä eikä nimeä, josta voi olla kantajalleen haittaa. Toisaalta Suomessa etunimiä voi olla kahden sijaan kolme. (Nimilaki 1991: 6 a luku, 32 a–b §.) Suomen uuteen nimilakiin verrattuna Unkarin nimilaki on kuitenkin konservatiivisempi. Ensi vuoden alussa voimaan tulevassa Suomen uudessa nimilaissa esimerkiksi etunimien enimmäismäärä nousee neljään ja etunimeksi voidaan valita myös kotimaisen nimikäytännön vastainen nimi, jos se on vakiintuneesti käytössä Suomessa (Oikeusministeriö 2016).

Unkarissa vierasperäisiä nimiä saa käyttää vain unkarin fonotaksiin ja ortografiaan mukautetussa muodossa. Vierasperäisten nimien anomisessa on ollut useampikin aalto (1970–1980-luvuilla, 1990-luvulla sekä 2000-luvulla). Suomalaisesta näkökulmasta on mielenkiintoista, että jo ensimmäisessä aallossa, 1970–1980-luvuilla, unkarilaiseen nimilistaan päätyi yllättävän monta suomalaisperäistä etunimeä. Tuolloin Unkarissa tuli mahdolliseksi valita lapselle etunimeksi *Anelli* (< *Anneli*), *Hilka* (< *Hilkka*), *Virpi*, *Olavi* ja *Pekka*. (Raátz 2005, 5.) *Anelli*, *Pekka* ja *Virpi* eivät kuitenkaan syystä tai toisesta enää ole unkarilaisella nimilistalla. Sen sijaan lapselle on mahdollista valita jokin kolmestatoista muusta unkariin suomen kautta tulleesta etunimestä: *Aina*, *Ainó* (< *Aino*), *Aira*, *Anélia* (< *Anneli*), *Anelma*, *Eija*, *Hilka*, *Ilmár* (< *Ilmari*), *Iréne* (< *Irene*), *Küllikki* (< *Kyllikki*), *Olavi*, *Túlia* (< *Tuulia*) tai *Vilja*. Nämä nimet ovat Unkarissa hyvin harvinaisia, ja yhteensä niitä on valittu etunimeksi vain muutamia kertoja. Vaikka osa etunimistä (esim. *Anneli*) on alkuperältään muista kielistä kuin suomesta, ne ovat tulleet unkariin juuri suomen kautta. (MTA Nyelvtudományi Intézet 2013.)

4. Etunimiin kytkeytyvät merkitykset

Nimenantoon eivät vaikuta vain viralliset tekijät ja konventiot, joita olemme käsitelleet edellä, vaan myös muun muassa nimen merkitys – jos nimellä katsotaan sellainen olevan – ja nimen herättämät konnotaatiot. Kysymys siitä, onko nimellä merkitystä, on kiinnostanut nimistöntutkijoita kautta aikojen. Myös Unkarissa nimen merkitykseen on luonnollisesti kiinnitetty huomiota, ja nimen erilaisilla merkityksillä näyttäisi olevan roolinsa unkarilaisessa nimenvallinnassa ja nimijärjestelmässä. Tässä luvussa pohdimmekin ensin sitä, onko nimellä

ylipäänsä merkitystä, ja tarkastelemme sitten erityisesti etunimien ja vakiintuneiden lisänimien erilaisia merkityksiä.

4.1. Onko nimellä merkitystä?

Unkarilainen Béla Kálmán korostaa nimen etymologista merkitystä ja toteaa, että jokainen erisnimi juontaa viime kädessä juurensa yleisnimestä. Jokaisella henkilön- ja paikannimellä on siis alun perin ollut appellatiivinen merkitys. Yksittäiset nimet ovat hänen mukaansa nykyihmiselle kuitenkin usein lähinnä mielivaltaisia äännejonoja, sillä niiden historia voi olla useiden vuosisatojen tai jopa vuosituhanten mittainen. (Kálmán 1978, 8.) Kálmánin näkemyksen siitä, että kaikki nimet pohjautuisivat appellatiiviin, voi kuitenkin kyseenalaistaa. Kaikille etunimille ei voi osoittaa appellatiivista alkuperää, ja nimiä syntyy myös tiettyjen muottien mukaan. Esimerkkejä nimimuotin mukaan muodostetuista nimistä ovat suomen *-ija* ja *-nja* -loppuiset naisennimet, kuten *Aija*, *Reija*, *Minja* ja *Tinja*. (Sartjärvi 2013, 65–66.)

Paula Sjöblomin mukaan nimistöntutkijat olivat viime vuosisadalla suurimmaksi osaksi sitä mieltä, että proprilla ei ole merkitystä. Tämä pohjasi ajatukseen, jossa kielellisen merkityksen ajateltiin koostuvan niistä välttämättömistä ja riittävistä piirteistä, jotka yhdistävät tietyt entiteetit tietyn kategorian jäseniksi. Proprin ajateltiin viittaavan ainoastaan yhteen entiteettiin, minkä vuoksi siihen ei ajateltu liittyvän samanlaisia kategoriaalisia piirteitä kuin appellatiiveihin. Sjöblomin mukaan on hämmentävää, että useat nimistöntutkijat ajattelivat, ettei propreilla ole merkitystä, vaikka samalla propreja tutkittiin ja luokiteltiin semanttisten kriteerien perusteella. Myös sen voi asettaa kyseenalaiseksi, että proprin ainoa tehtävä olisi yksilöidä. Sekä paikoilla että henkilöillä on virallisten nimien lisäksi epävirallisia lisänimiä. Kun tarkoitteella on virallinen nimi, ei epävirallista lisänimeä enää tarvita yksilöintiin, vaan sen käyttöön on semanttisia perusteita. Toisaalta taas sekä appellatiivit että proprit herättävät monenlaisia mielikuvia, joita kaikkia voi pitää osana sanan merkitystä. Kuten appellatiivien, myös proprien voidaan ajatella olevan muodosta ja merkityksestä koostuvia symbolisia yksiköitä, joiden konventionaalista asemaa niiden toistuva käyttö vahvistaa. (Sjöblom 2004, 81–84.)

Myös Willy Van Langendonck katsoo, että proprilla ei ole leksikaalista merkitystä samalla tavalla kuin appellatiivilla vaan proprin merkitys on paljon monitahoisempi. Hänen mukaansa proprinen lemma liitetään ad hoc -tarkoitteeseen, minkä seurauksena syntyy propri. Ad hoc -

tarkoitteita voi kuitenkin olla lukemattomia, ja siten esimerkiksi useilla ihmisillä voi olla sama etunimi. Huolimatta siitä, että proprilla ei ole leksikaalista merkitystä, siihen voi kuitenkin kytkeytyä erilaisia, esimerkiksi assosiatiivisia, merkityksiä. (Van Langendonck 2007, 6–7.) Samaa mieltä on myös Staffan Nyström (2016, 48–51), joka linjaa, että nimet eivät ole merkityksettömiä vaan niihin kytkeytyy tärkeitä assosiatiivia ja affektiivisia merkityksiä.

Unkarilainen Katalin J. Soltész on luonut erisnimien merkitysjärjestelmän kuvaamiseksi kompleksisen mallin. Mallin mukaan tärkein erisnimiä ja yleisnimiä erottava tekijä ei ole se, että appellatiiveilla on merkitys mutta propreilla ei, vaan se, että proprin merkitys on huomattavasti monimutkaisempi ja että merkitysten muodostamisessa kielenkäyttäjän subjektiivisilla tekijöillä on merkittävä rooli. J. Soltészin mukaan proprin merkitys voi vaihdella kielenkäyttäjän ennakkotietojen mukaan tai sen mukaan, millaisessa kontekstissa nimi esiintyy. Hänen mukaansa proprin merkitysjärjestelmän tärkeimpiä elementtejä ovat mielivaltaisuus ja motivaatio, informaatio sisältö, denotaatio, konnotaatio ja etymologinen merkitys sekä mahdollisuus näiden tunnistamiseen. (J. Soltész 1979, 24–32.)

Näkemyksemme proprien merkityksestä pohjaa sekä Sjöblomin, Van Langendonckin, Nyströmin että J. Soltészin ajatuksiin: nähdäksemme propreihin kytkeytyy lukemattomia erilaisia merkityksiä, vaikkei niillä leksikaalista merkitystä olekaan samalla tavalla kuin appellatiiveilla. Oleellinen osa nimen merkitystä ovat niiden synnyttämät konnotaatiot, joita tarkastelemme alaluvussa 4.3.

4.2. Etunimen etymologinen merkitys

Etunimen merkitykseen liittyy ensinnäkin kysymys siitä, onko nimi transparentti vai opaakki, sekä opaakkien nimien alkuperäinen, etymologinen merkitys. Transparenttien nimien leksikaalinen merkitys on helposti tunnistettavissa, kuten unkarilaisissa naisennimissä *Virág*, *Rózsa* ja *Ibolya* sekä niiden suomalaisissa vastineissa *Kukka*, *Ruusu* ja *Orvokki*. Toisinaan taas alkujaan transparentit nimet ovat nykypuhujalle täysin opaakkeja eikä etunimen alkuperäinen appellatiivinen merkitys siten ole lainkaan selvä, kuten unkarilaisissa etunimissä *Péter*, *Zsuzsanna* ja *Judit*. Apostolin nimi *Pietari*, unkariksi *Péter* ja kreikaksi *Petros*, on peräisin kreikan kielen ’kalliota’ merkitsevästä sanasta *petra*. Unkarilainen muoto *Péter* on muodostettu latinan *Petrus*-nimen pohjalta. Myös *Zsuzsanna* on peräisin Raamatusta. Se on alun perin heprealainen nimi ja tarkoittaa ’liljaa’. *Judit* on niin ikään heprealainen,

Raamatusta peräisin oleva nimi, jonka alkuperäinen merkitys oli 'juudealainen nainen', 'juutalainen nainen'. (Ladó–Bíró 2003.)

Unkarissa useat etunimikirjat, joista otetaan aina uusia ja uusia painoksia, pysyvät suosittuina juuri siksi, että monet haluavat tietää myös opaakkien etunimien etymologian. Ihmisiä kiinnostaa oman etunimen taakse piiloutuva appellatiivinen merkitys, ja yksittäisten nimien suosio saattaa toisinaan riippua siitä, mikä on ollut nimen alkuperäinen, mahdollisesti jo täysin hämärtynyt appellatiivinen merkitys. Vaikka nimillä ei usein enää ole paljonkaan yhteistä alkuperäisen appellatiivisen vastineensa kanssa, on nimen alkuperän selvittämisessä eräänlaista nimimagiaa. Niinpä jotkut saattavat valita lapsensa etunimen sen perusteella, mitä sen pohjana oleva appellatiivi on tarkoittanut.

4.3. Nimien konnotaatiot

J. Soltész (1979, 29–30) määrittelee nimen konnotaation nimen siksi ominaisuudeksi, joka pitää sisällään subjektiivisia assosiaatioita, muistoja ja mielipiteitä. Terhi Ainialan ym. mukaan konnotaatiot liittyvät kaikkeen siihen tietoon, jota nimen tarkoitteesta on olemassa. Vaikka konnotaatiot ovatkin usein subjektiivisia, joskus ne voivat olla myös yleisesti tunnettuja. Esimerkiksi *Marilynin* konnotatiivinen merkitys 'seksikäs blondi' on kielenpuhujille yhteinen, ja lienee selvää, että se on muodostunut Marilyn Monroesta. Konnotaatiot voivat myös olla pienemmän puhujajoukon tuntemia. Jos esimerkiksi *Rainerin* ajatellaan merkitsevän 'talonmiestä', konnotaatio perustuu subjektiiviseen kokemukseen. Erityisen subjektiivisia ovat nimien affektiiviset merkitykset. (Ainiala ym. 2008, 35.)

Unkarissa erityisesti vakiintuneiden lisänimien avulla voi ilmaista nimenkantajaa kohtaan osoitettuja tunteita. Tällaiset konnotaatiot ovat hyvin affektiivisia ja usein subjektiivisia, mutta toisinaan ne ovat yleisesti tunnettuja. Esimerkiksi *Máriaa* saatetaan kutsua *Macaksi* silloin, kun puhuja ei pidä puhuteltavasta tai jos heidän välisensä suhde on hyvin negatiivinen. *Maca* on siis *Márian* negatiivissävytteinen hypokorismi. Tämän voi helposti havaita, jos tarkastelee sen avulla puhekieleen muodostettuja yhdyssanoja ja johdoksia, esimerkiksi *cicamaca* 'rakastaja' (sananmukaisesti 'kissa-Maca'), *szolármaca* 'tyhjöpäinen nainen' (sananmuk. 'solarium-Maca'), *macázás* 'naisten treffit' (sananmuk. 'macailu'). (Takács 2007, 68–69.) Näissä voi nähdä yhteisenä piirteenä kielteisen arvotuksen.

Jotkin nimimuodot konnotoituvat elinolosuhteisiin, ikään tai yhteiskunnalliseen asemaan. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat *Erzsébetin* vakiintuneet lisänimet *Zsóka*, *Böbe*, *Bözsí*, *Csöre*, *Örzi* ja *Perzsi* sekä *Márian* vakiintuneet lisänimet *Maja*, *Ria*, *Mariska*, *Manci* ja *Mári*. Kuten mainittua, *Zsóka* on *Erzsébetin* modernimpi ja nuorekkaammalta kuulostava vakiintunut lisänimi, ja samanlaisia konnotaatioita liittyy *Máriasta* muodostettuihin hypokorismeihin *Maja* ja *Ria*. Loput muodot ovat puolestaan vanhahtavia ja maalaisuuteen viittaavia, minkä vuoksi ne ovat alkaneet aiheuttaa negatiivisia konnotaatioita ja niiden käyttö on vähentynyt. *Jolán* ja *Teréz* olivat aikaisemmin suosittuja nimiä, mutta viime vuosina ne eivät ole enää kuuluneet muotanimien joukkoon, ja ne tuovatkin nykyään monelle mieleen vanhan naisen. Se, missä määrin vanhahtavina tai nuorekkaina tiettyjä nimiä tyypillisesti pidetään, vaihtelee nopeasti, vuosien tai vuosikymmenten kuluessa. (Slíz 2012, 402–403.)

Unkarissa nimiin kytkeytyviä konnotaatioita ja assosiaatioita on tutkinut Mariann Slíz. Hän on tarkastellut sukupuoleen, ikään ja luonteenpiirteisiin yhdistettyjä assosiaatioita, joita erikäiset informantit liittävät Ervin Lázárin saduissa esiintyviin fiktiivisiin henkilönnimiin. Slíz kiinnitti huomiota erityisesti siihen, riippuvatko 26:een satuhahmon nimeen yhdistetyt assosiaatiot informantin iästä tai ennakkotiedoista. Hänen tutkimuksessaan hahmojen sukupuoleen ja ikäluokkaan liittyvät konnotaatiot olivat kaikilla informanteilla samansuuntaisia. (Slíz 2014, 249.) Nimenkantajan sukupuoleen tai ikään liittyvien assosiaatioiden muodostamisessa auttaa esimerkiksi se, koetaanko nimimuoto hypokorismiksi, koska hypokorismeja pidetään usein naisten ja nuorten niminä. Eri nimiin assosioituvat luonteenpiirteet kuitenkin vaihtelevat informanttien välillä, eivätkä erilaiset nimimuodot vaikuta luonteenpiirteiden assosiointiin yhtä vahvasti kuin iän tai sukupuolen assosiointiin. (Mt., 252.) Slízin tutkimustulos on samansuuntainen kuin Leila Mattfolkin, joka on tarkastellut suomalaisten ja suomenruotsalaisten opiskelijoiden ruotsalaisiin etunimiin liittämiä konnotaatioita. Mattfolkin tutkimuksessa informanttien näkemykset tiettyjen nimien kantajien iästä olivat paljon yhteneväisempiä kuin luonteenpiirteisiin (hiljainen–puheli) yhdistetyt konnotaatiot. Mattfolk kuitenkin huomauttaa, että ikä on ainoa muuttuja, josta informanteilla voi todella olla tietoa nimimuodin vaihtelun takia. Informantit voivat tietää, milloin mikäkin nimi on ollut muodissa ja nimi voi siten konnotoitua vanhan tai nuoren henkilön nimeksi. (Mattfolk 2012, 172–176.) Siksi on erityisen mielenkiintoista, että myös Slízin (2014) tutkimustulokset olivat samansuuntaisia, vaikka hänen tarkastelussaan eivät olleet todelliset henkilönnimet vaan fiktiiviset satuhahmojen nimet, eikä nimimuoti siten voi vaikuttaa niihin yhdistyviin konnotaatioihin.

Mattfolkin ja Slizin tutkimusten tulokset ovat jossain määrin päinvastaisia kuin ruotsalaisiin etunimiin liitettyjä assosiaatioita tutkineen Rolf Hedquistin (2005, 176–177), jonka mukaan myös luonteenpiirteisiin liittyviä merkitysryhmiä (esimerkiksi hyvä–paha, onnellinen–surullinen, ystävällinen–epäystävällinen) voidaan yhdistää tiettyihin nimiin. Näiden tutkimusten osittain yhdenmukaiset mutta osittain eriävät tulokset osoittavat, että konnotaatioilla on tärkeä rooli siinä, miten nimet koetaan. Konnotaatiot ovat kuitenkin erittäin subjektiivisia etenkin, jos kyseessä on muu kuin nimenkantajan ikä.

Sekä nimistöntutkimuksen että kommunikaation näkökulmasta on tärkeää tutkia myös konnotaatioiden taustalla olevia stereotypioita ja ennakkoluuloja. Ennakkoluulot perustuvat siihen, miten nimenkäyttäjät luokittelevat nimiä, ja niiden olemassaolo vahvistaa ajatusta, että henkilön nimiin saattaa liittyä koko kieliyhteisön tuntemia konnotaatioita. Nämä assosiaatio- ja konnotaatioryhmät muuttuvat helposti sukupuolistereotypioiden perustaksi (ks. Raátz 2008), vaikka ne saattavat olla myös myönteisiä ja konnotaatioista saattaa siten olla nimenkantajalle jopa hyötyä. Esimerkki tällaisesta ovat unkarin y-loppuiset sukunimet (Farkas 2012), jotka ovat vanhastaan olleet aatelisten nimiä: esimerkiksi *Ferenczy* on ollut aatelinen, kun taas *Ferenczi* on edustanut rahvasta.

4.4. Sosiokulttuuriset konnotaatiot

Siihen, miten nimet koetaan, vaikuttavat usein myös yhteiskunnalliset nimenkäytön näkökulmat, ja etunimen sosiokulttuurisella taustalla saattaa olla roolinsa myös yksittäisen nimen suosiossa. Esimerkiksi tiettyihin uskontokuntiin, alueisiin tai yhteiskunnallisiin kerroksiin viittaavat nimet saatetaan kokea affektiivisiksi. Affektiivisten konnotaatioiden muodostuminen riippuu siitä, milloin ja keiden parissa tietty nimi yleistyy. (Hajdú 2003, 115.)

J. Soltész (1979, 137) käyttää termiä *miljöönimi*, jolla hän tarkoittaa tiettyihin yhteiskunnallisiin luokkiin tai uskontokuntiin kuulumiseen viittaavia nimiä. Tällaisia miljöönimiä voi käyttää myös voimaperäisenä kaunokirjallisena keinona: esimerkiksi maalaishahmoja voidaan nimittää tarkoituksellisen yksinkertaisilla nimillä, minkä myötä heidät voi sijoittaa tiettyyn yhteiskunnalliseen kontekstiin. Péter Veres, toisen maailmansodan jälkeisen unkarilaisen kirjallisuuden merkittävä vaikuttaja, antoi maalaisille romaanisankareilleen nimeksi *Erzsi Nagy*, *Gábor Kis*, *János Balogh* ja *Julcsa Varga*. Nämä

nimet ja nimimuodot koetaan Unkarissa yksinkertaisiksi ja tavanomaisiksi nimiksi, ja näin Veres viittasi hahmojen vaatimattomaan taustaan ja historialliseen merkityksettömyyteen. (J. Soltész 1979, 160.)

Nimi saattaa konnotoitua myös ylimpiin yhteiskunnallisiin kerroksiin, niihin kuulumiseen tai juuri tämän ryhmän arvovallan tietämykseen – luonnollisesti siksi, että nimi on tai on joskus ollut muodissa näissä piireissä. Sen sijaan nimet, jotka on joskus koettu pyrkyrien ja hovimestarien nimiksi (esim. *Arisztid, Ubul, Zénó, Ödön, Lipót, Kázmér*), ovat nykyään joutuneet jo nimistön marginaaliin, ja ne koetaan vanhanaikaisiksi. Joitakin nimiä ja nimimuotoja taas pidetään niihin yhdistyvien konnotaatioiden vuoksi siinä määrin humoristisina, että niitä käytetään tyypillisesti vitseissä. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi *Pistike, Kohn, Grün, Arisztid* ja *Tasziló* (Farkas 2004, 51), ja *Pistike* on jopa annettu erään unkarilaisen vitsilehden nimeksi.

Aiemmin nimet saattoivat kertoa myös uskontokuntaan kuulumisesta. Reformaatio nosti suosioon Vanhan testamentin nimiä, ja näistä tuli tyypillisiä protestanttien etunimiä. Tällaisia ovat esimerkiksi *Ábel, Dávid, Mózes, Éva, Zsuzsanna* ja *Sára*. Myös henkilöä, jonka nimi on esimerkiksi *Sándor* tai *Erzsébet*, on voitu pitää hyvin todennäköisesti reformoituna. Sen sijaan esimerkiksi *József, Mária* tai *Anna* on todennäköisesti ollut katolinen. (Ks. B. Gergely 2002; 2003.) Toisen maailmansodan jälkeen tällaiset erot ovat kuitenkin kadonneet nimenannosta, eikä nimestä enää voi päätellä, että *Sándor* olisi reformoitu tai *József* katolinen (Hajdú 2003, 548–549). Juutalaisilla nimillä on erityinen paikkansa unkarilaisessa nimistössä. Nimistön rikkaus ja nopea vaihtelu ovat juutalaiselle nimistölle tyypillistä. Perinteisiä juutalaisia nimiä ovat esimerkiksi *Márkus, Náthán, Ábrahám, Izsák, Jákob, Salamon, Sámuel, Salome, Szerafina* ja *Ráhel*. Juutalaisista miehennimistä jotkin ovat olleet käytössä myös katolisilla ja reformoiduilla. Esimerkiksi *Áron, Mózes* ja *Sámuel* ovat reformoitujen ja *Henrik, Joachim* ja *Lázár* puolestaan katolisten nimiä tietyillä alueilla. (Hajdú 2003, 547–549.)

5. Lopuksi

Olemme tarkastelleet unkarilaisia nimiä ja nimifraaseja, unkarilaista nimenvaihtoa sekä nimien merkityksiä. Unkarilainen nimenkäyttö eroaa suomalaisesta esimerkiksi siinä, että Unkarissa sukunimi mainitaan ennen etunimeä, ja siinä, että unkarilainen nimifraasi saattaa koostua etu- ja sukunimen lisäksi erilaisista nimentäydennyksistä. Lisäksi Unkarissa erilaisten

hypokorismien ja nimimuotojen käyttö on hyvin vakiintunutta. Vakiintuneista lisänimistä voi paitsi päätellä nimenkantajan virallisen nimen usein myös saada viitteitä nimenkantajan iästä: eri-ikäisistä ihmisistä käytetään tyypillisesti hieman erilaisia vakiintuneita lisänimiä.

Nimiin liittyviä konnotaatioita ja affektiivisiä merkityksiä on mahdotonta määritellä tarkasti, sillä sen lisäksi, että ne ovat erittäin subjektiivisia, ne muuttuvat jatkuvasti. Nimiin kytkeytyy koko ajan uusia konnotaatioita ja vanhoja jää pois. Jotkin nimet koetaan kauniiksi niiden etymologisen merkityksen vuoksi, kun taas toisiin nimiin kytkeytyy muunlaisia tiedostettuja tai tiedostamattomia konnotaatioita, jotka vaikuttavat siihen, millaisena nimeä pidetään.

Tutkittaessa nimiin kytkeytyviä merkityksiä ja konnotaatioita yksi mahdollisuus on kääntyä tavallisten kielenkäyttäjien puoleen. Konnotaatiohan syntyvät kielenkäyttäjien tietoisuudessa ja jokapäiväisessä käytössä, ja siten niistä tulee kielen – ja nimen – enemmän tai vähemmän pysyviä osia.

Lähteet

- AINIALA, TERHI – SAARELMA, MINNA – SJÖBLOM, PAULA 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- A magyar helyesírás szabályai* 2015. 12. painos. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- FARKAS, TAMÁS 2004: A családnevek konnotációjáról. *Névtani Értesítő* 26: 49–57.
- FARKAS, TAMÁS 2012: Az ipszilonos nevekről. Egy helyesírási jelenség a nyelvi-kulturális térben. – Balázs Géza & Veszelszki Ágnes (toim.), *Nyelv és kultúra, kulturális nyelvészet*. Magyar Szemiotikai Tanulmányok 25–26 s. 301–307. Budapest.
- FERCSIK, ERZSÉBET 2007: Magyarországi asszonynevek a 21. század küszöbén – megőrizni vagy megváltoztatni. – Barát Erzsébet & Sándor Klára (toim.), *A nő helye a magyar nyelvhasználatban*. Nyelv, ideológia, média konferencia 1. Szeged, 2005. szeptember 8–9. 159–167. Jatepress, Szeged.
- FERCSIK, ERZSÉBET – RAÁTZ, JUDIT 2009: *Keresztnevek enciklopédiája. A leggyakoribb női és férfinevek*. Tinta Kiadó, Budapest.
- B. GERGELY, PIROSKA 2002: Az erdélyi unitáriusok keresztnevei a XVIII. században. *Magyar Nyelvjárások* 40 s. 61–73.

- B. GERGELY, PIROSKA 2003: *A felekezetek hatása az erdélyi keresztnévhasználatra a reformáció és ellenreformáció korában. Magyar Nyelvtudományi közlemények* 219. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest–Miskolc.
- HAJDÚ, MIHÁLY 2003: *Általános és magyar névtan*. Osiris Kiadó, Budapest.
- HAJDÚ, MIHÁLY 2010: *Családnevek enciklopédiája*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- HEDQUIST, ROLF 2005: The meaning of proper names. – Eva Brylla & Mats Wahlberg (toim.), *Proceedings Of The 21st International Congress Of Onomastic Sciences 1* s. 172–184. Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala.
- J. SOLTÉSZ, KATALIN 1979: *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- KÁLMÁN, BÉLA 1978: *The world of names. A Study In Hungarian Onomatology*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- KIRÁLY, LAJOS 1991: Névtani ismeretek. – A. Jászó Anna (toim.), *A magyar nyelv könyve* s. 495–520. Trezor Kiadó, Budapest.
- LADÓ, JÁNOS – BÍRÓ, ÁGNES 2003: *Magyar utónévkönyv*. Vince Kiadó, Budapest.
- VAN LANGENDONCK, WILLY 2007: *Theory and Typology of Proper Names*. Mouton de Gruyter, Berlin, New York.
- MATTFOLK, LEILA 2012: Staffan och andra. – Katharina Leibring, Leif Nilsson, Annette Torensjö & Mats Wahlberg (toim.), *Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012* s. 171–183. Institutet för språk och folkminnen, Uppsala.
- MTA Nyelvtudományi Intézet 2013: Utónévkereső. <http://corpus.nytud.hu/utonevportal>, luettu 16.3.2017.
- MTA Nyelvtudományi Intézet 2017: *Alapelvek a kérvényezett nevek szakvéleményének elkészítéséhez*. <http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/alapelvek.html>, luettu 23.3.2017.
- MTA Nyelvtudományi Intézet 2018: *Az MTA Nyelvtudományi Intézete által anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített utónevek jegyzéke*. <http://www.nytud.hu/oszt/nyelvmuvelo/utonevek/>, luettu 2.3.2018.
- NAKARI, MINNA 2011: *Variation i kvinnors namnfraser i officiella dokument i Helsingfors 1780–1930. Socioonomastiska synvinklar på makt och identitet*. Nordica Helsingiensia 25. Helsingfors universitet, Helsingfors. Saatavissa sähköisenä: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6949-9>.
- NAKARI, MINNA 2016: Variation in Women’s Name Phrases in Official Documents in Helsinki 1780–1930. Carole Hough & Daria Izdebska (toim.), *Names and Their Environment*. *Proceedings of the 25th International Congress of Onomastic Sciences*

- Glasgow, 25–29 August 2014. Volume 4*, 263–270. University of Glasgow, Glasgow. Saatavissa sähköisenä: http://www.icos2014.com/wp-content/uploads/icos2014_vol_4.pdf.
- Nimilaki 1991. Saatavissa sähköisenä: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1985/19850694>, luettu 2.3.2018.
- Nemzeti Jogszabálytár 1952: *1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról*. Saatavissa sähköisenä: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=308.232505, luettu 26.4.2018.
- Nemzeti Jogszabálytár 1992: *1992. évi LXVI. törvény*. Saatavissa sähköisenä: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=17345.338406, luettu 6.6.2017.
- Nemzeti Jogszabálytár 1997: *149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról*. Saatavissa sähköisenä: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=30875.347688, luettu 8.3.2018.
- Nemzeti Jogszabálytár 2010: *2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról*. Saatavissa sähköisenä: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=129886.346948, luettu 26.4.2018.
- NYSTRÖM, STAFFAN 2016: Names and Meaning. – Carole Hough (toim.), *The Oxford Handbook of Names and Naming* s. 39–51. Oxford University Press, Oxford.
- Oikeusministeriö 2016: *Nimilainsäädännön uudistaminen*. Saatavissa sähköisenä: <http://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM009:00/2016>, luettu 2.3.2018.
- RAÁTZ, JUDIT 2005: *Trends in the choice of first names in Hungary since the second half of the 20th century*. Saatavissa sähköisenä: <http://nevtan.arts.unideb.hu/nevtan/informaciok/pisa/rj-a.pdf>.
- RAÁTZ, JUDIT 2008: Geschlechtsstereotype im ungarischen Vornamenschatz. – Kegyes Erika (toim.), *Genderbilder aus Ungarn* s. 117–130. Hamburg.
- SARTJÄRVI, MAIJA 2013: Kahden etunimityypin yleistymisen ja suosionvaihtelu. – *Virittäjä* 117 (1) s. 44–69. Saatavissa sähköisenä: <https://journal.fi/virittaja/article/view/7844>.
- SJÖBLOM, PAULA 2004: Kognitiivinen näkökulma proprien semantiikkaan. – *Virittäjä* 108 (1) s. 80–91. Saatavissa sähköisenä: <https://journal.fi/virittaja/article/view/40315>.
- SLÍZ, MARIANN 2012: Tulajdonnév és kategorizáció. *Magyar Nyelv* 108 s. 400–410.
- SLÍZ, MARIANN 2014: Kategorizáció személynevek alapján. – Havas Ferenc, Horváth Katalin, Kugler Nóra, Vladár Zsuzsa (toim.), *Nyelvben a világ. Tanulmányok Ladányi Mária tiszteletére*. Segédkönyvek a nyelvészeti tanulmányozásához 160 s. 247–257. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

- TAKÁCS, JUDIT 2007: Egy személynév köznevesülése: a *Maca* és konnotációja. *Magyar Nyelvjárások* 45 s. 63–71. Debrecen.
- TAKÁCS, JUDIT 2014: Keresztnévhasználat és névtipológia összefüggése. *Folia Uralica Debreceniensia* 21 s. 157–166. Debreceni Egyetem, Debrecen.
- TAKÁCS, JUDIT – VÁRNAI, JUDIT SZILVIA 2002: Gondolatok a magyar hivatalos személynévhasználatról az uniós csatlakozás tükrében. – Illésné dr. Kovács Mária–Gréczi Zsoldos Enikő (toim.): *Köszöntő kötet B. Gergely Piroska tiszteletére*. A Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1 s. 182–185. Miskolc.

Maria Sarhema
maria.sarhema@helsinki.fi
Helsingin yliopisto

Judit Takács
takacs.judit@uni-eszterhazy.hu
Eszterházy Károly Egyetem